

НОВИ САД - На данашњи дан 1804. године рођен је Сима Андрејевић Игуманов, трговац, велики добротвор. Игуманов, трговац из Призрена, с разгранатим успешним пословима и међународним везама, завештао је велика средства за црквено народну просвету Срба. Још док је водио послове у Цариграду и Одеси помагао је школовање младих Срба, бројне цркве и манастире углавном у Старој Србији, и изградио Богословско-учитељску школу у Призрену. Средствима које је завештао подигнута је репрезентативна палата у центру Београда с намером да се тим путем обезбеди издржавање богословије у Призрену.

Данас је понедељак, 30. јануар, 30. дан 2023. До краја године има 335 дана.

1648 - Потписивањем уговора у Минстеру окончан је осмогодишњи рат Шпаније и Уједињених Провинција Низоземске (Холандија), изазван наметањем римокатолицизма од стране Шпанаца. Шпанија је у октобру исте године коначно принуђена да призна независност Холандије. Та земља ће убрзо постати пример привредног и културног процвата.

1649 - Енглеском краљу Чарлсу II Стјуарту, чија је ауторитарна владавина изазвала грађански рат, одрубљена је глава на основу пресуде револуционарног суда. Образложење је било да је крив због издаје, односно тајних преговора са Шкотима. Под притиском, он је 1628. објавио "Петицију о правима", гарантујући права Парламента као и личне слободе грађана, али ту обавезу није поштовао. Парламент је 1640. одлучио да о пореским питањима одлучује то тело, а не краљ, што је такође био предмет спора. Његов режим срушила је револуција под вођством Оливера Кромвела, чије су снаге потукле краљевску војску код Марстон Мура 1644. и код Незбија 1645. Чарлс II је након тих пораза пребегао у Шкотску, али су га 1647. предали Кромвеловим снагама. Погубљење је оставило мучан утисак чак и на Кромвелове присталице, а у Холандији и Шпанији огорчена светина побила је посланике нове републике. После обарања Кромвела, монархија је обновљена 1660. Време републике (Кромвела) у историји Енглеске запамћено је као период страховладе.

1835 - Председник САД Ендрју Џексон преживео је први атентат на шефа државе у америчкој историји.

1882 - Рођен је амерички државник Френклин Делано Рузвелт, председник САД од 1932. до 1945. Четири пута биран је за шефа државе, једини у америчкој историји. Био је правник и члан Демократске странке. Парализован је 1921, али га то није омело да 1928. постане гувернер државе Њујорк и четири године потом први пут председник САД, у време велике привредне кризе коју је ублажио политиком познатом као "Њу дил". Политику "велике батине" према латиноамеричким земљама заменио је политиком "доброг суседства", а са Совјетским Савезом је успоставио дипломатске односе. Објавио је 1941. Повељу о четири слободе: слободу мисли, слободу од страха, слободу од сиромаштва и слободу вероисповести. Исте године његовом заслугом усвојен је Закон о зајму и најму, што је САД припремило за ратне напоре. Напустио је политику изолационизма и енергично стао на страну антихитлеровске коалиције у Другом светском рату. Други пут је за председника изабран 1936, трећи пут 1940, а четврти пут 1944, али тај мандат није окончао пошто је умро у априлу 1945.

1889 - Аустроугарски престолонаследник надвојвода Франц Карл Јозеф Рудолф

Хабзбург и његова седамнаестогодишња љубавница баронеса Марија Вечера извршили су самоубиство у царској ловачкој кући у Мајерлингу.

1927 - Рођен је шведски државник Улоф Палме, шеф владе и Социјалдемократске радничке партије Шведске од 1969. до 1976. и од 1982. до фебруара 1986, кад је убијен у атентату. У политику је ушао као студентски вођа, а у 42. години постао је шеф странке и председник владе. Одлучно се противио војној интервенцији САД у Вијетнаму. Од 1980. водио је независну међународну комисију за унапређење процеса разоружања. Као лидер Социјалистичке интернационале више пута је руководио мировним мисијама УН, попут решења сукоба Ирана и Ирака, или Радне групе о Јужној Африци.

1933 - Председник Немачке фелдмаршал Паул фон Хинденбург наименовао је Адолфа Хитлера за канцелара. У тој влади налазила су се још само двојица нациста, али је он брзо уклонио неистомишљенике и приграбио апсолутну власт. Тиме је отворен пут нацистичкој диктатури.

1937 - Рођен је руски велемајстор Борис Васиљевич Спаски, светски шаховски првак од 1969. до 1972, играч изузетне оригиналности и маштовитости. Титулу омладинског шаховског првака света освојио је 1955, а 1961. је постао шампион Совјетског Савеза. Први пут се борио за титулу првака света 1966. али је меч против јерменског велемајстора Тиграна Петросјана изгубио резултатом 12,5:11,5. Светски првак постао је три године доцније, победивши истог ривала са 12,5:10,5. Титулу је изгубио у двобоју с америчким велемајстором Бобијем Фишером, који га је 1972. у Рејкјавику победио са 12,5:8,5.

1937 - Рођена је енглеска позоришна и филмска глумица Ванеса Редгрејв, која је најчешће тумачила улоге самосталних модерних жена сложене природе и сензибилитета. Филмови: "Морган", "Морнар из Гибралтара", "Камелот", "Увећање", "Јуриш лаке коњице", "Усамљеност тркача на дуге стазе", "Изадора Данкан", "Демони", "Марија краљица Шкотске", "Убиство у Оријент експресу", "Џулија" (Оскар), "Агата", "Вагнер", "Бостонци".

1943 - Британско ратно ваздухопловство отпочело је у Другом светском рату прво даноноћно бомбардовање Берлина.

1948 - Убијен је индијски државник Мохандас Карамчанд Ганди, назван "Махатма" (велика душа), вођа покрета за независност Индије, пола године после стицања независности земље, за коју се борио читавог живота. У Њу Делхију га је убио Натурам Годсе, фанатик из секте "Хинду Махасабха" која се противила његовој политици стишавања антагонизама између Хиндуса и муслимана. Ганди је завршио права у Енглеској 1891. Од 1893. до 1914. предводио је у Јужној Африци тамошње Индусе, а од 1919. покрет за независност Индије. Гандијева доктрина, коју је усвојио Индијски Национални Конгрес, партија која је предводила борбу за независност, манифестовала се пасивним отпором. Сам Ганди, који је аскетски живео, често је штрајковао глађу, што се показало као оружје пред којим је британска колонијална власт била немоћна. Уживао је огроман углед и популарност, не само у Индији, и постао је симбол борбе народа те велике земље за независност.

1948 - Умро је амерички пилот и конструктор авиона Орвил Рајт, пионир авијације, који је 1903. с братом Вилбуром, у авиону њихове израде, извео први лет у историји ваздухопловства. Лет је трајао 59 секунди и авион је прелетео 285 метара. Године 1905. произвели су авион који је прелетео 39 километара. Браћа Рајт су 1909. основала "Америкен Рајт компани" за производњу авиона, и исте године војсци САД испоручили су први борбени авион "Сигнал Корпс И".

1957 - УН су позвале владу Јужне Африке да преиспита политику апартејда.

1964 - У Совјетском Савезу су први пут у историји космонаутике уз помоћ једне ракете лансирани сателити у различите орбите - "Електрон 1" и "Електрон 2".

1967 - Папа Павле VI сусрео се с председником Президијума Врховног совјета Совјетског Савеза Николајем Подгорним, првим шефом совјетске државе који је посетио Ватикан.

1968 - У Вијетнамском рату почела је једномесечна офанзива названа "Тет" (Нова година) под командом северновијетнамског генерала Во Нгујен Ђапа, током које су северновијетнамске трупе и јужновијетнамски герилци напали Сајгон и више од 100 других места у Јужном Вијетнаму. "Тет" се сматра прекретницом у рату - пошто је навела владу САД да почне да размишља о повлачењу из Вијетнама.

1972 - Британски војници су у Северној Ирској убили 13 лица, учесника забрањеног марша римокатоличких демонстраната за грађанска права у граду Лондондери.

1972 - Пакистан је напустио Комонвелт у знак протеста због одлуке Велике Британије, Аустралије и Новог Зеланда да признају Бангладеш (бивши Источни Пакистан).

1990 - Преминуо је Слободан Марковић Либеро, литерата, новинар, сликар. Рођен у Скопљу, рано детињство провео је у Пећи да би потом живео у Београду. Објавио је чак шездесетак књига, и то поезије, есеја, драмских текстова, путописа, репортажа, сценарија. Писао је чак, врло духовито, и о кулинарству. Као преводилац највише је радио на препевима руских поета, посебно Јесењина. Своје новинарске и литерарне радова сам је илустровао, изузетно вешто, радећи као журналиста дуже од четири деценије, најдуже у листу Борба.

1995 - У експлозији аутомобила-бомбе коју су у Алжиру активирали исламски терористи погинуло је најмање 20 особа.

2000 - Кенијски "Ербас 310" на лету Лагос-Најроби срушио се у море, што је преживело само 10 од 179 путника и чланова посаде.

2002 - На заједничкој седници Представничког дома и Сената, председник САД Џорџ Буш окарактерисао је Ирак, Иран и Северну Кореју као "осовину зла".

2005 - У Ираку су одржани избори за националну скупштину - први слободни избори у последњих 50 година.

2007 - У борбама поред ирачког светог града Нацафа убијена су 263 побуњеника док је преко 500 заробљено у једном од најжешћих сукоба од почетка америчке инвазије на Ирак 2003. Лидер побуњеничке групе, самозвани Махди (нека врста месије у исламу) такође је страдао, док је његова група "Небеских војника" разбијена.

2007 - Умро је Сидни Шелдон, амерички књижевник, аутор низа бестселер романа. Шелдон је, пре него што се у педесетим годинама живота посветио писању романа о снажним женама које побеђују у непријатељском свету немилосрдних мушкараца, освајао награде за допринос бродвејском позоришту, филму и телевизији.

2008 - Британски "Опинион ресрч бизнис" (ОРБ) саопштио је да је више од милион Ирачана изгубило живот као резултат конфликта у тој земљи, од почетка рата који су повеле САД 2003. Истраживање које је спровела невладина организација ОРБ показало је да је више од 20 одсто људи у Ираку имало најмање један смртни случај у породици као последицу рата који је започео 2003. године.

2009 - Умро је Ингемар Јохансон, шведски боксер, шампион света 1959. у тешкој категорији. Светску титулу освојио победивши Американца Флојда Патерсона нокаутом у трећој рунди, у спектакуларном мечу који је одржан на "Јенки" стадиону у Њујорку. Професионални првак Европе постао је 1956. нокаутиравши Италијана Франка Кавићија. На Олимпијским играма у Хелсинкију 1952. освојио је сребрну медаљу, али му је она одузета, пошто је дисквалификован током финалног меча са америчким боксером Едом Сандерсом. Медаља му је званично враћена 30 година доцније.

2020 - Светска здравствена организација саопштила је да коронавирус представља ванредну ситуацију на глобалном нивоу, услед непрестаног ширења заразе. СЗО је прогласила ванредну ситуацију на међународном нивоу, након што се број случајева оболелих од коронавируса за недељу дана увећао више од десет пута.

(Танјуг)